ב"ה

אין ליכט פון תורה

ספר

צוויי דיבוקים

אידיש

57

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשל"ג לפ"ק

א זעהר שעהנע וואונדערליכע געשיכטע
פון הייליגען רבי
ר' העניך זצ"ל מאלכסנדר יע"א

ארויסגעטריבען

צוויי דבוקים

פון אַ מיידעל

מאת יצחק העניך זאָנענבערג.

די מוטער איז אַריינגעגאַנגען מיט דעם מעדעל צום הייליגען רבי זי"ע. דער רבי האָט גוזר געווען אַז די צוויי דבוקים זאָלען אַרויס פון מעדעל'ס צוויי פינגער. און די דבוקים זענען באַלד אַרויס.

לאָדז, תרפ"ו.

אזעהר שיינע ווינדערליכע געשיכטע פון הרב הק׳ רבי ר׳ העניך זצ״ל, פון אלכסנדר.

א.

גְעווּעזֶען אִיז עס בתחלת הלילה (אָנהויב נאַכט), אִינ׳ם דבִּינ׳ס בִּית-המדרש האָט גֶעשאַלט פונ׳ם לֶערנֶען, וואָס די יונגעלייט האָבֶען דאַמאָלס גֶעלֶערנט מִיט גרויס יגיעה און מִיט התמדה, אַז מִיט רֶעכט האָט אַזאַ לֶערנֶען שלמה המלך עליו השלום אָנגֶערופֶען: חכמות בחוץ תרונה דאָס הייסט: די חכמות פון דער תורה קלִינגֶען אַוש אִין דער גאַס. די שכינה האָט פשוט גערוהט אִינ׳ם קליינעם בית המקדש (מקדש מעט), מען האָט עס דאַמאָלס בֶּעשייַנפערלִיך גֶעקֶענט זֶעהֶען מִיט די אויגֶען. אַטייל חסידים פון די עֶלטֶערע שוין, האָבֶען זִיך אַראָב און אַרויף גֶעדרֶעהט אִינ״ם לאַנגֶען בית המדרש אָבּרוהֶענדִיג זִיך פון זייער לֶערנֶען, וואָס זיי האָבֶען בִּיז אַהֶער זייער מח אָבגֶעמאַטֶערט. און מִיט אַנגֶעשטרֶענגטֶען עיון בִּיז אַהֶער גֶעלֶערנט און גֶעמאַטֶערט זִיך אִיבֶּער אַהאַרבֶען ש״ך, זיי האָבֶען אָנגֶעהויבֶען צו שמועסֶען חסידות, אָבּרוהֶענדִיג זִיך פונ׳ם שווֶערֶען ענין וואָס זיי האָבֶען אִין אִיהם בִּיז אַהער אַזוי נאַיוו מִיט פלפול עוסק גֶעווֶעזֶען. דער שמועס האָט זִיך אַזוי פֶערצווייגען בִּיז עֶר אִיז גֶעקומֶען מענין לענין באותו ענין פֶערטִיפט אִינ׳ם פֶערשטעהן

די תורות, וואס דער רבי שליט"א, האט שבת ביים טיש פאר די חסידים געזאגט, און זיי האבען איינער דעם אנדערן געגעבען גוט צו פערשטעהן, וואס דער רבי שליט"א האט מיט זיינע תורות געמיינט. זיי האבען ארץ אין איינעם זיך ארויף און אראב געדרעהט פערטראכט און פערקלערט, ווי פליצים איז אריין געקומען דער משמש (ר' יצחק אפרים האט ער געהייסען) און האט אריין פערבעטען צעהן חסידים צום רבי'ן אין זיין שלום-שטובעל אריין.

אינ'ם שלום שטיבעל איז דער גרייז — גרויער רבי געזעסען נורא כמלאך אלקים מיט אשרעקליכען אויסזעהען. זיין ליכטיג פנים האט געפלאמט, די צורה זיינע האט געזאגט אז עס קומט דא פויער עפעס נישט געווענליכעס. עס קומט פאר עטוואס בעזונדער'עס עטוואס שרעקליכעס.

— יצחק אפרים — האט דער רבי בעפוילען — געה און ברענג מיר אריין די יודענע מיט'ן מיידעל!

רבי יצחק אפרים משמש איז נאך אמאל אריינגעגאנגען אין די רביצענ'ס שטוב און נאך א פאר מינוטען איז ער אריינ-געקומען און געזאגט:

דער דיבוק איז איינגעשפארט ער וויל נישט אריינגעהן צום רבי'ן, עס ברענט איהם, עס בראט איהם, ער ווארפט אום דאס מיידעל און וויל נישט אריין צום רבי'ן; על כן פרעג איך וואס זאל איך טהון?

— געה אריין — האט דער רבי נאך אמאל געהייסען — און שריי איהר אין אויער אריין, אז דער רבי רבי העניך האט געהייסען אז זי זאל יא אריין קומען.

דער משמש האָט מקיים געוועזען דעם רצון פון רבין ז"ל און איז ווידער אַריין געגאַנגען אין די רביצענס שטוב אַריין. און האָט אַריין געשריגען דעם מיידעל אין אויער אַריין, אַז דער רבי רבי העניך האָט געהייסען אַז זי זאָל צום רבי'ן יאָ אַריין געהן.

דאָס מיידעל איז כהרף עין משונה צורה געוואָרען, האָט אויסגעדרעהט דאָס פנים, זיך אַוואָרף געטון אויף דער ערד, האָט אָנגעהויבען וואַרפען מיט די הענד, קאָפען מיט די פוס און אַרויסגעלאָזט מיט אַביטער געיאָמער און געוויין.

— טוט מיט מיר וואָס איהר ווילט; נאָר צום רבי'ן זאָלט איהר מיך נישט אַריין פיהרען; עס ברענט מיך, עס בראָט מיך, ניין, איך וועל צום רבי'ן נישט אַריין געהן.

דער משמש איז ווידער אַריין צום רבי'ן און האָט איהם דערצעהלט וואָס עס קומט פאָר אין די רביצען'ס שטוב.

— געה אַרויס און רוף אַריין דריי יודען שטאַרקע, פעסטע ביים שכל און ביים געוויסען און לאָזען זיי דאָס מיידעל צו מיר אין שטוב אַריין ברענגען בעל כרחו זיי זאָלען נישט מעהר אין זינען האָבען נאָר אַז זיי טוען זייער שליחות און מען זאָל בעצאָהלען פאַר זייער טרחה; נאָר פריהער זאָלסטו זעהען איהם בערוהיגען און איהם זאָגען אַז ער זאָל אַליין אַריין גיין בעסער מיט'ן גוטען ווילען, און איהם דאָס דריטע מאָל מתרה זיין. האָט דער רבי געזאָגט.

— זעהר גוט — האָט דער משמש געזאָגט און איז אַריין געגאַנגען צו די רביצען אין שטוב אַריין, וואו דער דיבוק האָט נאָך אַזוי שרעקליך געוואָרפען דאָס אָרימע מיידעל.

דער משומד האט גאר נישט מעהר ווי דעם מיידעל נאך אמאל אינ'ם אויער אריין געשריגען אז דער רבי רבי העניך האט געהייסען, אז ער זאל צום רבי'ן אריין קומען.

טוט מיט מיר וואס איהר ווילט; נאר צום רבי'ן זאלט איהר מיך נישט אריין פיהרען. — האט פונ'ם מיידעל ווידער ארויס נערעדט מאכטיגע אסך פערשידענע העויות און זיך ווארפענדיג אויף דער ערד מאכענדיג מיט די הענד און ווארפענדיג מיט פוס, פאטשענדיג און קאפענדיג, אז עס האט די מענטשען וואס זענען געוועזען דערביי אויס אנגעכאפט א שרעק און ביי נישט איינעם פון די האבען זיך די טרעהרען געקייקעלט אויף די באקען מיט איאמערליך געהעשע.

דער משומד איז ארויסגעגאנגען און האט אריינגעבראכט דריי פאקערס, יודען וואס מען האט זיך געקאנט אויף זיי פער-לאזען, אז זיי וועלען טון זייער זאך בשלימות. ער האט די פאקערס געזאגט וואס זיי האבען צו טון און די פאקערס האבען זיך גענומען צו זייער ארבייט.

ב.

אז מען זאל וועלען אריין קוקען מיט אריין אויג אין השגחת הבורא ווי ער פירט זיין וועלטעל, קאן מען שטענדיג זעהען ווי ריכטיג און ווי פונקטליך ער איז מסבב סבויים און ער איז מגלגל גלגולים אינ'ם גלגל החוזר בעולם; בלוים די קורצ-זיכטיגע זעהען קרום ווייל זייערע חטאים זענען גורם, אז זיי

זאָלען נישט פערשטעהן הנהגת העולם על מתכונתה; אז ער, דער רבונו של עולם הייסט עס, ברויך איינעם צו שטראָפען, שטראָפט ער דעם אָרימאַן מיט רחמים אויף איין אנדערן אופן און דעם עושר אויך מיט רחמים נאָר אויף איין גאנץ אַנדערן אופן, און ווען עס וואָלט נישט אַזוי געזאָלט זיין; וואָלט אפשר דער עושר אי דער אָרימאַן אומגעקומען ביי אַזעלכע אומשטענדען און עס וואָלט פון אַלע געוואָרען אַסוף. איז דאָך די וועלט יאָ בעשאַפען געוואָרען מיט רחמים אויך, דרום קאָן די וועלט יאָ אַקיום האָבען. אויף אַזוי איין אופן עקזיסטירט די וועלט יאָ. און דאָס איז טאַקי דער טייטש פון'ם פסוק: להגיד כי ישר ד' צורי ולא עולתה בו. דאָס הייסט: השי"ת איז גערעכט אפילו ער פיהרט מיט'ן מדת הדין, און אַז עס איז דאָ אַזעלכע וואָס זאָגען אַז נישט (ער איז חלילה נישט גערעכט) דאָס איז דערפאַר ווייל ער (דער וואָס זאָגט אַזוי) איז פערהאַפט, קאָן ער דאָס נישט פערשטעהן.

די געשיכטע מיט'ן מיידעל וואָס אין איהר איז אריין דער דיבוק (די צוויי דיבוקים) איז אויך געוועזען מיט רחמים ווייל די געשיכטע האָט פאַסירט מיט אַ מיידעל, אַנגעווענדליך אָרעם מיידעל, און מען איז מיט דעם מיידעל געפאָהרען צום רבי'ן דעם רבי רבי העניך ז"ל, וואָס ער האָט טאַקי זיך מוסר נפש געוועזען פאַר דעם קלענסטען יוד, האָט אָנגעשטרענגט זיינע כחות און האָט בעזר השי"ת דאָס יודישע מיידעל, דאָס אָרימע מיידעל מיט זיין אַרויס טרייבען די דיבוקים פון איהר, נישט בלויז זי בעפרייט פון צרות; נאָר ער האָט געהאָלפען איהרע מוטער ווי אויך איהר חתן וועלכעס זיין אָרענטליכקייט האָט איס

נישט ערלויבט אָבצולאָזען מיט איהר דעם שידוך כאָטש זיינע עלטערן האָבען איהם זעהר צוגערעדט דערצו. אַזוי ווי מיר הערען דעם געשפרעך וואָס זיינע מוטער האָט מיט איהם:

— וואָס זאָגסטו שבע — האָט דעם חתנס פאָטער געזאָגט צו זיין ווייב איינמאָל אין אַ מיטען העלען טאָג — אונזער כלה דאָס הייסט: אונזער זוהנ'ס כלה האָט אין זיך אַ דיבוק. מן הסתם וועט מען זעהען אַמשנעלסטען דעם שידוך אָבצוזאָגען. און ווער וואָלט דען בעסער געוועזען?

— דאָס פעלט מיר נאָך, צו האָבען אַ שניער מיט אַ דיבוק — האָט זיין ווייב געענטפערט.

— פון דעסטוועגען דאַרף מען פרעגען אונזער זוהן — האָט דער פאָטער געזאָגט — עס איז דאָך נעבעך זיין אונגליק, וועט מען זעהען וואָס ער וועט זאָגען דערצו?

— בלויז פרעגען — האָט זיין מוטער געזאָגט — העלפט נישט מען דאַרף איהם די זאַך גוט געבען צו פערשטעהן אַז אַזאַ כלה איז נישט בעקוועהם. און אַז פון אַ כלה ווערט דערנאָך אַ ווייב וואָס מיט איהר ווערט מען פערבינדען אויף אייביק, און צווישען אונז געשמועסט: וואָס פאַר'ע טאַטע=מאַמע זענען מיר אַז מיר קלערען נאָך איהם צו פרעגען: אויב ער וויל? ביי אַזעלכע זאַכען איבערהויפט פרעגט מען ביי קינדער נישט קיין דעה. לאָז ער נאָר אַהיים קומען וועסטו שוין זעהען, ער איז דאָך אַ אָרענטליך קינד וועט ער אודאי פאָלגען אונז, און דערנאָך וועט מען שיקען נאָך די מחותנית'טע און מען וועט אָבלאָזען דעם שידוך.

דער געשפרעך וואָלט זיך אַזוי אַוועקגעצויגען אודאי נאָ

אַלאַנגע צײַט; ווען עס וואָלט נישט צופעליגער ווײַזע אַרײַן געקומען טאַקי טרעפּט ווער? . . . די . . . מחותנית׳טע אַלײַן . . . אײַנגעהילט אין אַפּאַרטשויל און איז אַרויס מיט אַ געוויין:

— סטײַטש געוועזען גיטער פרײַנד מיט מײַן מאַן עליו השלום מיט לב ונפש ביז מען האָט זיך משדך געוועזען מיט אונז און אַז עס האָט, רחמנא לצלן, געטראָפען אַנאומגליק מ׳זאָל כאָטש זעהען אַריבער קומען צום זוהנס כלה און העלפען מיט־געבען אַ׳קרעכטץ: אָבגעהוטען זאָל מען ווערען, איהר ווייסט דאָך אודאי אַז „גיטעם איז נישט אויף אייביק אַזוי ווי שלעכטעם איז נישט אויף שטענדיק. דאָס איז זעלבסט פערשטענדיק״; אָבער אַגוטען פרײַנד דערקענט מען אין אנויט . . . „אַז אַזאָלכע נויטען אויף אַלע רשעים. אָבער ווי קומט מען דאָס נישט אַביי כאָטש אַטרייסט וואָרט זאָגען? אַז מ׳וויל האָט דאָך איין די צרה אויך אַזוי געטראָפען ווי מײַן קינד, אָבער דאָס ווייס מען דאָך אַז אַריבּוק טוט אַרײַן נאָר דוקא אין אַנ׳אָרענטליך מיידיל אַ צדיקות׳־דיג מיידעל ווי מײַן קינד איז. אָבער מיינט נישט דער רבונו של עולם וועט מײַן קינד אויך נישט פערלאָזען. איהר ווייסט נאָך וואָס איך בין געקומען?! אַז איהר מײַן מחותן זאָלט אַזוי גוט זײַן מיט אונז מיט פאָהרען קיין אלכסנדר צום רבי׳ן זאָל לעבען, אפשר וועט ער זײַן דער שליח און וועט מיט׳ן אייבערשטענס הילף מײַן קינד געזונד מאַכען און מאַכען אַנ׳עק צו אונזערע צרות היתכן . . .

זי וואָלט אַזוי, מי יודע, ווילאַנג איהר תוכחה נישט גיענדיגט, ווי עס איז אַרײַנגעקומען דער חתן מיט „אַגוטען אָוועגד״.

ג.

אויב היינט איז דאָ אוועלט אָהן יושר. ווי אויף טריט און שריט ווערט דער אמת און די מענשליכע רעכט ווערען געטרע-טען מיט די פיס; אָבער אין יענע עפּאָכע ווען אונזערע געשיכטע האָט פּאַסירט, האָט עס נאָך מיט דיזעלבע היגזיכטען נאָך נישט אזוי ווייט געהאַלטען. דער מענשליכער געפיהל און געוויסען האָט נאָך ביי מענטשען געהאַט אַשטיקעלע דעה און אַזוי ווי זיי האָבען דעם מענטש דיקטירט אַזוי איז געוואָרען געטהון. די וועלט הנהגה איז נישט איינגעשטאַנען אין יחידים'ס הענד, הענד וואָס טהוען אָהנע פערשטאַנד פון אַ יודישען מענטשליכען געפיהל, נישט אַזוי ווי היינט וואָס די פּני – הדור זענען טאַקי כפּני הכלב, וואָס ביי די כלבים שטעהט: והכלבים עזי נפש. זיי טהוען מעשי – זמרי און ווילען שכר כפּנחס, ברויך מען מעהר עזות...

דאַמאָלס אַז מען האָט געמאַכט אַגבאי אָדער אַ ראָזאָר האָט מען טאַקי אויסגעקליבען אַ יוד אַנגיד אַשענעם בעל הבית אַ ירא-שמים און דעריבער האָט זייער פיהרונג געהאַט אַ טעם כידוע נישט אזוי ווי היינט אַ רב האָט אויך נישט געקיקט אויף פערדינסט; נאָר אויף יושר; כאָטש אַ רב האָט דאַמאָלס געהאַט אַ געהאַלט נישט אויסצוקומען מיט איהם. און דאָס זעלבע איז געוועזען מיט אונזערע מחותנים ווען זיי זענען געקומען צום רב אָבצולאָזען דעם שידוך מיט'ן מיידעל וואָס אין איהר איז אַריין דער דיבוק, האָט דער רב אויך אַריינגעקוקט, אין דער זאַך אַריין, בעין פקוחה און האָט איינגעזעהען אַז דער חתן האָט מעהר יושר אין זיך ווי זיינע עלטערן; דעריבער האָט ער געשיקט רופען דעם

חתן, כאָטש ער איז געווען נאָך אַיונג בחור׳ל שעהמעווריג אונדרייסט. האָט איהם זיין יונג הערץ און פערשטאַנד דיקטירט אז מ׳קען אַ יתומה אַ יודיש מערעל נישט פערשעהמען. אי! עס איז אין איהר אריין אַ דיבוק, הכלל! וואָס איז זי נעבעך, שולדיג. מ׳דאַרף נאָר זעהען אז מ׳זאָל פאָהרען צו גוטע יודען אז אין זייער זכות זאָל מען געהאָלפען ווערען. און אַזוי האָט טאַקי דער רב אָבגעפסק׳נט אַז אויב די מחותנים ווילען טאַקי אָבלאָזען דעם שידוך זאָלען זיי אַרויס אויפ׳ן גיטען אָרט אויפ׳ן קבר פונ׳ם מחות׳ן און זאָלען מיטנעמען אַ מנין יודען און דאָרט זאָל מען מחילה בעטען ביים טויטען און פאָרלעגען די טענות און אזוי ווי דאָרט וועט ווערען צווישען די צעהן יודען בעשטעטיגט אזוי זאָל ווערען, פערשטעהט זיך דאָך אז צעהן יודען צו אַזאָלכע זאַכען האָט זיך נישט געפונען איז מען דערנאָך, נאָך אַמאָל געווען ביים רב אויף אַ דין תורה, וואָס דער רב האָט צוזאַמען מיט נאָך בעקאַנטע און פערוואַנדטע בעשטימט אַז מען זאָל מיט דעם מיידעל פאָהרען צו הרבי מאלכסנדר, וואָס ער האָט שוין אין דעם ענין פון דיבוקים אַרויסטרייבען, אַסך בעוויזען. און דערנאָך וועט מען ערשט זעהען. דער חתן איז געווען העכסט צופריעדען מיט דעם פסק-דין און די מחותנים האָבען געמוזט צופרידען זיין ביז מ׳וועט הערען וואָס אין אלכסנדר ביים רבין וועט ווערען:

עס פערשטעהט זיך, אַז דער רב פון יענעם שטעדטעל האָט מיט געגעבען אַ בריף צום רבי׳ן פון אלכסנדר ז״ל און איהם דאָרט גוט פאָרגעשטעלט וועגען וואָס דאָ האַנדעלט זיך און דעריבער האָט זיך, דער צדיק מאלכסנדר, הרבי רבי העניך ז״ל, אַזוי פיעל מוסר נפש געווען און האָט אזוי פיעל כחות אנגע-

ווענדט ער האט דריי מאל געהייסען, דורך זיינעם משמש, דעם דיבוק, אז ער זאל צו איהם יא אריינקומען, ביז סוף כל סוף אז ער האט נישט געוואלט אריינקומען אינ'ם רבינ'ס שלום-שטוב אריין האט ער געהייסען זיינעם משמש, אז ער זאל איהם צום דריטען מאל מתרה זיין, אז ער זאל יא אריין קומען, און אז אויב ער וועט נאך דעם אלעם נישט וועלן אריין קומען, זאל ער אריינברענגען דריי פאקערס און זאל דאס מיידעל מיט דעם דיבוק מיטסגעוואלד אריינברענגען אינם רבינ'ס שלום-שטוב אריין, פערשטעהט זיך אז די פאקערס האבען זייער זאך געטוה'ן בשלימות.

ד.

דאס מיידעל האט עס אנגעהויבען צו ווארפען מיט אנ'אונגעהויער'ן כח כמעט הייזער'ן הויך. עס האט אזוינס פאסירט אז מען קען עס מיט די פעדער נישט בעשרייבען, מיט'ן מויל נישט פארשטעה'ן און מיט'ן שכל נישט משיג זיין. דער פחד, די אימה די שרעק וואס איז בעפאלען די בייוועזענדע האט גאר קיין גבול נישט, הקיצור די דריי פאקערס האבען נישט ווייניג אנגעשטרענגט זייערע כחות און מיט נישט ווייניג ארבייט האבען זיי דאס מיידעל צום רבי'ן קוים אין שטוב אריינגעברענגט.

דעם עולם וואס איז געשטאנען דערביי האט אנגעכאפט א שרעק אז אין לשער, מען האט ממש געזעהען ווי עס וואפרט יערען בעזונדער דאס קרחת, זיי האבען געציטערט ווי עס ווארפט

יעדען בעזונדער ווען מ׳געהט ארוים ווינטער פון אקאלטע מקוה, זיי האבען געציטערט, די צוויינער האבען געהאקט ביי זיי איינער צים צווייטען ווי אין די גרעסטע פרעסט אין די זאווערוכעס בתקופת טבת. יעדערער בעזונדער האט ארוים געשפיעזט א פאר אויגען מיט די גרעסטע אנגעשטרענגטע נייגיערדע: וואס דא וועט ווערען?

באותו הרגע ממש אינ׳ם זעלבען אויגענבליק האט דער רבי אווינק געטוען צו די צעהן חסידים און אלע צוזאמען כלם כאחד האבען זיך אנגענומען ביי די הענד און האבען ארום גע־רינגעלט דעם דיבוק און האבען דעם רבי׳ן נאך געזאגט מלה במלה: „דרן נצח”. ביז דער רבי ז״ל האט געגעבען א ווינק, האבען די חסידים זיך נאכגעלאזט און דער רבי האט זיך גע־ווענדעט צום דיבוק בזה הלשון:

— איך הענעה בין אויף דיר גוזר בגזרה חמורה, אז די זאלסט מיר זאגען ווער די ביסט? און וואס די האסט געהאט צו דעם מיידעל, וואס די ביסט אין איהר אריין?!

דאס מיידעל האט זיך איינציגוויי ז בערוהיגט, האט זיך אויפגעשטעלט און זיך אבגערוהט און אנגעהויבען צו ריידען בזה הלשון!

— איך הייס „ישראלעלע שוחט” פון דעם און דעם קליי־נעם שטעדטעל... איך בין געוועזען א חוטא, איך האב פער־פלעקט מיין הייליגע נשמה, איך האב חלילה נישט געזינדיגט מיט מיין מלאכה ד. ה. מיט שחיטות ניין, אדרבה, איך האב מיין פאך גוט אבגעהיטען על צד היותר טוב, אלע מיינע שחיטות און בדיקות זענען געוועהן גלאט כשר, נאר איך האב אזוי־

געזינדיגט בעניני אישות, וועלכעס איך האָב אַזוי פערפלעקט מיין נשמה, אַז באַלד נאָך מיין טויט זענען געקומען זעהר אַ סך ברידער־לעך מיט שוועסטערלעך דאָס זענען געוועזען מחבלים ומשחיתים זיי האָבען זיך גענומען צו מיינע אָרימע נשמה און האָבען זי אָנגעהויבען צו וואַרפען בכף הקל'ע, אַז אַ מענשליכער פערשטאַנד איז גאָר נישט אימשטאַנד זיך פאָרצושטעלען די עינויים קשים, וואָס איך בין פון זיי אויסגעשטאַנען. איך האָב מיך אַזוי אַרום געבלאָנקעט אַ לאַנגע צייט ביז איך האָב דאָס מיידעל איינמאָל געטראָפען ביי דער נאַכט זי איז אַרויס געגאַנגען אָהן אַ שורץ, האָב איך געהאַט שליטה איבער איהר, און בין אין איהר אַריין, האָב איך געהאַט מנוחה פון די ברידערלעך מיט די שוועסטער־לעך, האָב איך געמיינט, אַז דערמיט ענדיגט זיך שוין מיין פסק, יעצט, אָבער... (ביי די ווערטער האָט דער דיבוק אַרויס גע־לאָזט אַ שרעקליך געוויין און אַ יאָמערליכען קראַנג און האָט אָנגעהויבען צו בעטען) אַז איהר, הייליגער רבי ווילט מיך אַרויסטרייבען פון איהר גוף אַרויס, בעט איך אייך: זייט אייך מרחם איבער מיר און גיט מיר אַ תיקון ווי איך זאָל מיך אַהין טוען? אַז נישט בין איך פערלוירען עד עולמי עד, און צווייטענס אַז איך וועל שוין אַרויס פונ'ם מיידעל, וואָס וועט שוין זיין דאָס מיידעל געהאָלפען; עס איז דאָך אין איהר דאָ נאָך אַ דיבוק נאָר אַ נקבה, וועלכעס איך בין דאָרך איהר געשטראָפט געוואָרען מיט'ן להיות עמה...

דער רבי האָט איהם געזאָגט מיט'ן האַרב'ן וואָרט: איך בין אויף דיר גוזר אַז די זאָלסט מיר זאָגען אָבער די האָסט עפּעס איבער געלאָזט אַ קריש?

— ניין — האט דער דיבוק געענטפערט — איך האב דערצו קיין זכי׳ נישט געהאט.

— וואס דען זאל איך דיר טוען? — פרעגט איהם דער רבי רייבעגדיג זיך מיט׳ן ספאדעק אהין און אהער אויפ׳ן קאפף.

— איהר זאלט מיר א תיקון ארויסגעבען אז מיין נשמה זאל שוין מנוחה האבען און קדיש זאגען נאך מיר זאלט איהר!

— איין עצה האב איך פאר דיר — האט דער רבי זיך אבגערופען אז די וועסט ארויס פון דעם מיידעל מיט גוטען און וועסט איהר קיין שום שאדען נישט טוען, וועל איך דיר געבען א תיקון.

— או, הייליגער רבי גיט מיר אנ׳עצה וויערנאך איך זאל פון איהר ארויס אהן שאדען, וועל איך עס טוען מיט׳ן שענסטען פערגעניגען. און ווי ארויין איך זאל, כדי איך זאל קאנען האבען שוין אביסעלע מנוחה?

— דריי וויארסט אונטער די שטארט איז דא א בריק, אונטער די בריק געפינט זיך א שטיין, זאלסטו גלייך אינ׳ם שטיין ארויין און דארט פערבלייבין, ביז דיין עונש וועט ווערען אז די קומסט גלייך אינ׳ם גהינם אריין, אבער מיט׳ן תנאי, אז בזו הרגע ממש, זאלסטו ארויס פון איהר דארכ׳ן קלייגעם פינגערל פון איהר לינקער האנד.

— איך בין געראטעט — האט זיך געהערט א קול באותו הרגע ווי דאס מיידעל האט א שטארקען קראכץ געגעבען און איין שייב האט א פלאץ געטוען און דער דיבוק איז ארויס.

דער רבי האט זיך א רגע כמיטריה אביסעל פערטראכט און האט זיך געקעהרט צום צווייטען דיבוק:

ה.

— און אויף דיר בין איך גוזר אז די זאָלסט פונ'ם מיידעל ארויס! איך חשנעך בין אויף דיר נאָך אַמאָל גוזר אַז די זאָלסט פאַרגע פון איהר ארויס! דער שוחט האָט אַ תיקון געקריגען, ווייל איידער ער איז געשטאָרבען האָט ער תשובה געטוען, איז אין לך דבר העומד בפני התשובה און ווייל עס איז דאָך אמעות לא יוכל לתקון, האָב איך איהם דאָך אַשטיקעל תיקון געגעבען, וועט ער אַ ביסעלע מנוחה האָבען אינ'ם שטיין, ביז זיין צייט וועט קומען, ווען ער וועט שוין האָבען אָבגעקומען פאַר זיינע עברות; אָבער דיר האָב איך קיין תיקון נישט צו געבען, לכן איבער דעם בין איך אויף דיר גוזר, אַז די זאָלסט מיר פער־צעהלען וואָס מיט דיר האָט זיך פּאַסירט אפשר וועל איך קאָנען פאַר דיר אויך אַ תיקון געפונען.

— [illegible], האָט דער דיבוק זיך אָבגערופען — כאָב געוואָרפען אַנאוינ אויף דעם שוחט ר' ישראלערע, ווייל ער איז געוועזען אַ זעהר שיינער מענטש, איך האָב אָבער נישט געהאַט קיין געלע־גענהייט איהם צו פּאַקען, איך האָב אַ לאַנגע צייט געזוכט עצות ווי איהם אָנצוקריגען ביז איינמאָל עס האָט זיך מיר יאָ שוין אַמאָל [illegible]טמאַכט אַ געלעגענהייט דהיינו: אַזוי ווי איך בין געוועזען [illegible]ענדאַרם ווייב פון יענעם און יענעם דאָרף, וואָס עס [illegible] אונטער זיין גליל לענין שחיטה, און אַזוי ווי מיין מאַן [illegible] קראַנק געוואָרען און איך בין מיט די דאָרף פּראָדוקטען [illegible]ליין אין שטאָדט אַריינגעפאָהרען האָב איך ביים שוחט אָבגעשטעלט און איהם באַשטעלט, אַז אויב ער וויל קאָ[illegible]

ער מיט מיר מיטפאהרען אינ׳ם דארף אריין צו שחט׳ן א פאהר קעלבער, פערשטייט זיך אז ר׳ ישראלכע שוחט איז געקומען צו דער בעשטימטער צייט און מיר זענען ביידע געפאהרען אינ׳ם דארף אריין. ער האט מיך אפילו געפרעגט וועגען מיין מאן; נאר אז איך האב איהם געזאגט אז מיין מאן איז קראנק, מוז איך אליין אנטרייבען, און וויל מיר זענען שוין געוועזען אינ׳ם וואלד, א שיינע פאהר ווארסט הינטער דער שטאדט, פערשטייט זיך אז דער שטן האט זיך געלייגט אין דער לענג און אין דער בבייט, אז ער זאל שוין מעהר פון מיין פיהר נישט אראב; וויל ער האט אנגעמאכט אשרעקליכען רעגען, וועלכעס ער מיט א שרעקליכען ווינד צוזאמען האבען געבראכט דערצו, אז מיר זאלען זיך איינטולען איינער צום צווייטען, אנפאנגס אונטערן שירעם און דערנאך אונטער איין דערע הכלל עס האט פאסירט וואס עס האט פאסירט, אזוי ערנאך האב איך מיר מיין נשמה פערזינדיגט און האב מיך דערדינגט, אז איך בין געווארען א דיבוק. איך זאל אנהייבען צו פערצעהלען, וואס מיט מיר איז געווארען נאך מיין טויט איז אונמעגליך... איבערהויפט איז עס אוננוטצליך צו וויסען; וויל מיר וועט דערפון גארנישט ארויסקומען. נאכדעם ווי איך בין שוין מיט דעם שוחט׳ס נשמה צוזאמענגעקניפט געווארען און ער איז אריין אין דעם מיידעל, האב איך דאך אויך דאס איינענע געטווט טוען און אזוי ארום האב איך געפונען אבי׳סעלע מנוחה אינ׳ם גוף פון דעם אונשולדיגען מיידעל, פערשטעהט זיך אז איך וועל קיינעם נישט פאלגען און ארויס פונ׳ם גוף פון דעם פרומען מיידעל ווי איך האב צייטווייליג מנוחה, אז דער רבי וועט מיר נישט געבען א תיקון אז איך זאל ערגעץ

אַנדערש װי האָבען אַ מנוחה.

דער רבי האָט זיך אַבּיסעלע פערטראַכט און געגעבען אַ קנאַק מיט'ן גראָבּען פינגער באצבע צרדה — אז װאָ — טאַכט דער רבי — אַבּיטער עסק, קינדער האָסטו עפּעס איבּערגעלאָזט, װאָס זאָלען נאָך דיר קדיש זאָגען?

— הײליגער רבּי, איך האָב איבּערגעלאָזט; נאָר אויב זײ זאָגען קדיש נאָך מיר װײס איך נישט, װײל דאָס אײגענע יאָהר האָבען מײנע זינד גיבּראַכט דערצו, אַז מײן מאַן איז פונ'ם קראַנקענבעט שוין מעהר נישט אַראָפּ אַלעבּעדיגער און די געשעפטען האָבען זיך אויסגעלאָזען. מײנע צװײ יונגלעך האָט דער פריץ צוגענומען פאַר פאַראָבּקעס װעלכעס איך אלס מאַמע האָב מיר זעהר צום הערצען גענומען, װײל דער פריץ האָט זײ נישט װײניג געפּײניגט און איך בּין דעם זעלבען יאָהר געשטאָרבען. װען מײנע קינדער װאָלטען כאָטש געװיסט, אַז זײ זענען יודען און דאַרפען קדיש זאָגען נאָך זײער מוטער װי נאָך זײער פאָטער, װאָלט איך שוין אפשר אויך אַ ביסעל רוהיגער געװעזען.

— אָ! האָט דער רבי װידער אַ קלאַפּ געטוען באצבע צרדה, איז פאַר דיר אויך נאָך דאָ אַ תיקון, די בּיזט שוין אָבּגעקומען מיט דעם װאָס די האָסט געהאַט אַ הרהור תשובה, אַז צוליב דײנע חטאים איז דײן מאַן געשטאָרבען און אַז דײנע חטאים האָבען געבּרענגט דערצו, אַז דײנע געשעפטען זענען דיר שלעכט געגאַנגען און דײנע צװײ קינדער זענען אויך צוגענומען געװאָרען פאַר פאַראָבקעס צוליב דײנע חטאים איז אין לך תשובה גדולה פון. איבּערהויפּט װעט דאָ געהאָלפען װערען נאָך אַ גאַנץ אונשולדיגע נשמה, דאָס הײסט דײן מאַנס נשמה װאָס די צװײ יונג־

לעך וועלען זי ארויס ראטעווען און זיי מעלה זיין און צוליב די פאהר טעמ"ם אליין, בין איך אויף דיר גוזר, אז די זאלסט באלד ארויס פון דעם מיידעל און די זאלסט דארט מודיע זיין דיינע צווייי יונגלעך, אז די מיט דיין מאן זייט שוין געשטארבען און אז זיי זאלען נאך אייך קדיש זאגען, וועסטו צוליב דיין מאן אויך א תיקון האבען, דערנאך זאלסטו אריין אינ'ם בוים אריין, וואס שטייט נאכ'ן בית-המדרש פון יענעם שטעדטעל און דארט וועסטו זיין במנוחה גאנצע י"א חדש ביז דער קדיש וועט זיך ענדיגען.

— חא! חא! חא! — האט דער דיבוק זיך ארויס געלאזט אין א ציניש געלעכטער — דער רבי וויל מיך ארויסגענארען פון דעם מיידעל; ניין! לאז דער רבי הייסען, אז דאס מיידעל מיט איהר מוטער זאלען אהין אין יענעם דארף אריין ווי מיינע קינדער זענען און הייסען מיינע קינדער נאך אונז קדיש זאגען, בזה האופן וועל איך ארויס; אבער אז די מוטער פונ'ם מיידעל זאל מיר דאס צו שווערען בנקיטת חפץ אז זי וועט אזוי טוען דאמאלס וועל איך ערשט ארויס.

— און מיט וואס וועט דעם מיידעלס מוטער זיין זיכער, אז נאך דעם אלעם וועסטו מאכי ארויס? — האט דער רבי געפרעגט — נישט אזוי, די מוזט איהר גלויבען בנקיטת חפץ, אז זי וועט שווערען; אבער זי דיר דארף נישט גלויבען. און דעריבער בין איך מאכי אויף דיר גוזר בגזרה חמורה, אז די זאלסט שוין בזו הרגע, איין מאל פאר אלע מאל ארויס פון איהר מיידעל און איהר גלויבען מיט איהר בלויסען הן צדקה. און קיין שבועה דארף מען נישט!

באותה הרגע אינ'ם זעלבען אויגענבליק וואס די יודענע האט געענדיגט איהר הבטחה בהן-צדקה האט זיך געהערט ווידער א קלאפ אינ'ם צווייטען פענסטער, וואס האט נאך זיך אויך איבער געלאזט אלאך אין די שייב. און דער גאנצער עולם האבען פערגניגט צוגעזעהען ווי דאס מיידעל איז אויפגעשטאנען געזונד כאחד האדם, צו די פרייד פונ'ם מיידעלס מוטער און דעם רבינ'ס אלע חסידים. זכותו הרב יעמוד לנו ולזרעינו עד העולם אמן.

ו.

— וואס ניטצט דיר דאס קריגען זיך! — האט געזאגט דעם מיידעל'ס חתן צו זיין מוטער, נאכדעם ווי זיין כלה איז אהיים געקומען געזונדערהייט פון אלכסנדר כאחד האדם — איך האב דיר באלד געזאגט, אז צו יעדע מכה האט דער רבונו של עולם בעשאפען א רפואה נאך פאר די מכה, היינט וויפיל איז ביי אייך דאס ווערט, אז איערם א שניעור — לאז מיך אזוי אנגעהמען אז ווען דאס וואלט פאסירט נאך אונזערע חתונה — איז לא עליכם קראנק געווארען און איהר האט געמיינט אז עס איז נישט דא קיין רפואה צו איהר קרענק. און דא פליצים האט דער רבש"ע געהאלפען: זי איז געזונד געווארען כאחד האדם דארפסטו זיך נאך גוט פרייען און דאנקען איהם פאר זיינע חסדים. אין נישט זיך קריגען מיט פערשידענע זלזולי"ם. אלא מאי וואס אמענטש בעגייט אפעהלער, איהר האט טאקי געדארפט מיטליידען, דאס הייסט מיט העלפען מיט ראטה און טהאט, אז די זאך זאל צו

שטאַנדען קומען נישט איהר האָט נאָך געוואָלט דעם שידוך אָבלאָזען, אלא מאי אמענטש בעגייט אַ פעלער ?! איהר בעגייט נישט קיין נייען פעהלער און זעהט בעסער מיט פרידען די זאַך אדורך צופיהרען, איך וועל פון מיינער זייט זעהען אז די זאַך זאָל זיך אויספיהרען על צד היותר טוב, און אז אויף דעם פעהלער וואָס איהר האָט געטוען זאָל מען נישט מעהר קוקען און מען וועט נישט קוקען, דעריבער זאָג איך אז מ'זאָל זעהען זיך צו דער זאַך צוצוציהען מיט מעהר ערנסט און צוגעבויגענהייט.

— די בייזע גערעכט, מיין קינד — האָט איהם די מוטער מודה געוועזען — נאָך צומאַרגענס זענען זיך די מחותנים צוזאַמענגעקומען און איינער האָט געמוזט דעם צווייטען מוחל זיין און דערביי איז געוואָרען בעשטימט דער זמן חתונה. וואָס זי איז טאַקי אין די בעשטימטע צייט געוועזען, און די חתונה איז געפייערט געוואָרען מיט גרויס פאַראַד. השי"ת זאָל העלפען אלע יודען, אז זייערע אלע ליידען, זאָלען פערקעהרט ווערען צו פריידען, וזכות הרבי מאלכסנדר ז"ל יעמוד לנו ולזרעינו, אז עס זאָל קומען אומסגערעכט די גאולה שלמה מהרה אמן.

אַ פאָהר זאַכען דאַרף מען נאָך ערקלעהרען פאַר די וואָס ווייסען נישט: א) אַ דיבוק וואָס רעט אַרויס פון אמענטש אַרויס קאָן נישט זאָגען קיין שם הקדוש, אפילו אז ער רעט אַרויס איין נאָמען פון אמענטש וועלכעס ער לאָזט זיך אויס מיט'ן נאָמען „באל" קאָן ער אויך נישט זאָגען. דהיינו ער ברויך צו זאָגען דעם נאָמען „ישראל" אָדער „ישמעאל" קאָן ער נישט אנדערש

זאגען נאר „ישראלעלע" „ישמעאלעלע". דאס איז שוין ברוק ומגוסה.

און ב) דאס וואלט איהר אויך וויסען, אז ריבוקים קאנען זיך — און טרעפען זיך נאך היינט אויך חס ושלום. נאר היינטיגע מענטשען וואס געבען זיך אב אין אזאלכע פאלען נאר מיט דאקטוירים פערלירען נעבעך זייערע קינדער. אזוי ווי איך האב אליין געזעהען, לאז זיין ווי די דאקטוירים זאגען, אז דאס איז נאר אריין אינ'ם מוח, אבער מוז מען דאך דעם מוח בערוהיגען און ברענגען אין ארדנונג אריין מיט איינע נארמאלע בעהאנדלונג, אבער נישט אזוי ווי זיי טוען: זיי שניידען באלד זיי לייגען באלד צו איין. וכדומה אזאלכע שטרענגע מיטלען, וועלכע פון זיי מוז נעבעך דער פאציענט פון דער וועלט געהן פאר דער צייט, וועל־כעס איך האב אזאלכען פאל אליין בייגעוואהנט.

אדרבה פון דעם איז צוזעהען ווי גרויס פערצייטישע גוטע יודען זענען געוועזען וואס זיי האבען זיך אבגעגעבען נאר מיט אזאלכע מיטלען צו העלפען אזאלכע ארט קראנקע.

ווייל דאס איז א כלל, אז אפלעק וואס קומט אויף א מלבוש פון אפעטע זאך, ווערט אויסגעוואשען נאר מיט אפעט פליסיגקייט; מיט וואסער אדער מיט קראצען בלויס געהט דער פלעק נישט אויס, און אזוי אויך אגייסטיגע קרענק קאן אויך נאר מיט נאר גייסטיגע מיטלען אויסגעהיילט ווערען.

דאס איז אקארצע אנטווארט אלע היינטיגע חכמים וואס לאכען אב פון דורות הקדמונים ומנהיגיהם וגדוליהם לא באלד חלק יעקב, מען זעהט טאקי ווער עס פיהרט בעסער אוים זיין וועלט!

פֿאָר־צײַטיגע גוטע מענשען האָבען אױסגעטוען אין אײן טאָג מער גוטעס פֿאַר די מענשהײט, װי הײַנטיגע אגאַנץ יאָהר, איבער דעם האָט דאָס לשון עברית אין זיך א טבע אז א יאָהר װערט אָנגערופֿען „ימים" װאָס דאָס איז טײַטש „טעג" און דער מײנונג איז אינ'ם פּסוק: תשב הנערה אתנו „ימים" או „עשור" (בראשית) אַז אין אפֿאָהר טאָג זאָל װערען אזױ פֿיל אַװעק געטון װי אין א יאָהר, אָדער „צעהן" טאָג (כמו בעשור לחדש הזה) װאָס אין זײ זאָל װערען אזױ פֿיעל אָנגעגרײט װי ס'קאָן אָנגרײטען אגאַנץ יאָהר; אָדער „עשור" זאָל זײַן טײַטש אָדער מען זאָל באַלד נעמען פֿונ'ם פֿערמעגענס אַ „צעהנטײל" אױף חתונה הוצאות און הוצאות הדרך, און נישט װאַרטען ביז מען װעט דערױף ערשט פֿערדינען אין אגעװיסע צײַט אַרום.

דעם מוסר װאָס פֿון דער מעשה איז אַרױס צו נעהמען איז יעדען גאַנץ גענוג גוט בעקאַנט.

ענדע.

קדמא ואזלא

— וויא בעוואוסט פלעגט דער רבי, רבי העניך מאלכסנדער זיע"א ז"ל, זיך אבגעבען מיט ארויסטרייבען דיבוקים אויך, אז האר און נעגעל שטעלן זיך אויף, הערענדיג, אפילו נאך היינט, די מעשיות פון די דיבוקים, וואס ער פלעגט ארויסטרייבען, און זיי געבען תיקונים. זיי זענען אלע זיינע חסידים גוט בעקאנט. א פאהר אזאלכע מעשיות וועלען מיר בעשרייבען כדי מ'זאל קאנען האבען א שטיקעלע השגה ווי גרויס דער הייליגער רבי פון אלעקסאנדער דער רבי רבי העניך זצ"ל איז געוועזען. דורך זיין צדקות און חכמה זענען א סך מענשען, וואס זענען צו איהם געפאהרען, נישט איין מאל געהאלפען געווארען. אזוי זאל אונז השי"ת העלפען. אז מיר זאלען יעצט אויך געהאלפען ווערען. ווען מיר וועלען נאר דארפען. אפילו גוים להבדיל פלעגען צו איהם פאהרען און געהאלפען ווערען וועלכעס דאס פלעגט ברענגען אגרויסען קידוש השם אזוי ווי שלמה המלך עליו השלום האט געזאגט (מ"א ח-מג) ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי וכו'. (שם ס') למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלהים אין עוד והי' לבבכם שלם עם ד' אלהינו וכו'. וועלכעס דאס האט יודען פיעל טובות געטהון. כה יתן ד' אז מיר זאלען זוכה זיין לגאולה שלמה מהרה ולתחית כל האומה, אמן.